

Текст професора [Радовановића](#) ме је подстакао да напишем још који ред на исту тему и да се придружим оценама које су већ дате, само у мојој области. Желео бих да дам своју допуну или боље разраду узрока који су довели до ове, колико подсмеху подложне толико и погубне, појаве.

Текст је одличан. Анализа узрока потпуно тачна: лењост духа и синдром Феме. При томе ми се чини да је синдром Феме, ипак, кључни разлог. Лењост духа постоји и у другим друштвима, не само српском, али се Феме нису свугде појавиле.

Откуд синдром Феме код нас, али не само код нас, већ, како ће се до краја показати, и у другим изолованим друштвима? Моје је мишљење да је у питању синдром мање вредности који се развија код људи који себе доживљавају као неуспешне и неостварене јер су мало општили са другим срединама односно другим друштвима (између осталог зато што слабо познају стране језике). Због тога су заслепљени сјајем тих друштава (и њихових језика), као зец који истрчи ноћу на друм и уђе у сноп тзв. дугачких светала. Он није у стању да се отргне привидној снази те светлости и бива прегажен.

Људи су се одувек више бојали оног што не познају него оног што познају. Ово стога што је непозната ствар (или непознат језик) недокучива и неразумљива. Тако она постаје тајновита и следствено томе у главама незналица мистична. Тада незналице крећу да је наслућују, нагађају каква је та ствар (језик) и у свом незнању јој приписују особине и одлике која она нема. Незналице мистификују све непознато. Од мистификације до величања или уздизања (глорификације) непознатих ствари или појава (или језика) је мали корак.

"Шта ће свет рећи"

Пише: Бранислав Ристивојевић
уторак, 12 фебруар 2013 21:54

Подсећам на једину трагикомедију коју је написао Нушић: "Свет". Главни лик у делу је опчињен "светом" и брине га шта ће "свет" рећи о његовим поступцима, иако живи иза затворених врата своје куће и нема никакво чулно искуство о "свету". Тако и ове савремене незналице, које, у правилу, имају оскудно искуство или доживљај „света“ бивају опчињени "светом". Што су даље од „света“ и што мање о њему знају то су више њиме опчињени. Отуд то савремено идолопоклонство „свету“ (језику). Ово говори да појава савремених Фема није узрокована утицајима који долазе од додира са „светом“, већ управо супротно, одсуствима правих, садржајних и смислених додира и међудејства колективног духа нашег народа и „светског“ духа.

Ова психолошка појава је већ описана у науци. Изузетно популарни и утицајни Дајмонд је у свом делу посвећеном узроцима пропасти људских друштава (*Collaps: How Societies choose to fail or succeed*, New York, 2005.) пише како је викиншка колонија на Гренланду опстајала скоро 450 година упркос изузетној оскудици сировина, хране и свих других потрепштина за живот све до половине XV века када је једноставно пропала. Класичан одговор на питање зашто је пропала јесте следећи: клима је постала сувише оштра, наступило је „мало ледено доба“. Други класичан одговор је: Норвешка није више слала бродове са сировинама (дрво, метал...) неопходним за преживљавање (на Гренланду нема дрвета). Дајмонд проницљивим примедбама оспорава овај став. И Ескимима је било хладно, па ипак они нису нестали и данас живе на Гренланду. На питање како њима није било сувише хладно Дајмонд даје одговор: они нису били опчињени „светом“ као Викинзи. Викинзи су формално били вазали норвешке краљевине, а суштински је она била нужна за њихово преживљавање. У културном смислу они су и даље били Европљани, део норвешког друштва, у етничком Нормани (одбијали су да мешају са Ескимима 450 година!) или како их данас зовемо Викинзи пореклом непосредно из Норвешке или посредно са Исланда. То значи да је животно и свако друго средиште викиншког друштва на Гренланду била Норвешка. То је био њихов „свет“ у кога су били загледи и којим су били опчињени, а о којем су, како ћемо видети, мало знали. Дајмонд као најбољи доказ те тврдње, нуди архелашке налазе из гробова нађених поред обе викиншке насеобине (викинзи су имали две колоније на Гренланду, источну и западну). У њима се налазе тела покопана у одећу која је одговарала последњој европској моди тог доба (половине XV века) и која се носила на скандинавским дворovima у исто време. Како је то могуће, ако знамо да се у последњој фази развоја (или боље пропасти)

"Шта ће свет рећи"

Пише: Бранислав Ристивојевић
уторак, 12 фебруар 2013 21:54

викиншких насеобина на Гренланду бродови из матице стизали, у просеку, једном у 5 или 10 година? Вести из домовине су биле као и роба неопходна за живот, крајње оскудне.

Како је могуће да је драгоцени товарни простор на бродовима који ретко долазе из домовине и који су буквално животни важни за колонисте, био протрћен на одећу, обућу или накит из домовине? Одговор је један: били су невероватно опчињени „светом“. Толика је била њихова потреба да се поистовете са објектом своје опчињености, односно са својим „светом“ да су ризиковали своју пропаст у замену за идентитетску истоветност са средиштем тог привиђења, односно утваре. Пишем утваре и привиђења јер у то доба, после 450 година, нити један колониста није видео Норвешку, нити је било живог човека у заједници који је могао да прича да је видео матицу. Наиме, на Гренланду никад није било дрвета па након неколико десетина година колико је требало да пропадну бродови на којима су стигли на Гренланд почетком XI века, нису могли да граде нове бродове и путују у Норвешку. Њихова обавештења о матици су се сводила на оно што би им посада брода који је једном у 5 или 10 година долазио на Гренланд пренела! Све остало су створили у својим главама физички заробљеним у куће током дугих зима и духом заробљеним у свој „свет“ као средиште опчињености. То је, верујем, изузетно мало да би било ко могао да разумно да расуђује и размишља о „свету“, па самим тим и да правилно доноси одлуке о томе како да уреди стварно, а не мистично, средиште свог живота.

Исто дејство се види у Србији данас. Незналице су опчињене „светом“ који не познају нити су га искусили или доживели, између осталог и зато што не познају стране језике. У тој опчињености почињу да га се боје, зазиру од њега, плаше га се. У жељи да одагнају тај страх почињу да се са скоро верском посвећеношћу и жаром религиозног

"Шта ће свет рећи"

Пише: Бранислав Ристивојевић
уторак, 12 фебруар 2013 21:54

фанатизма поистовећују са објектом своје мистификације. Њихова логика је разумљива са становишта психолошког објашњења појаве страха: „ако будем лично на „свет“ не само да ми он неће урадити ништа нажао, већ ће ме „свет“ прихватити. [\[1\]](#) Што је незнање веће то је опчињеност јача, а што је опчињеност јача то је потреба незналица и слабића за поистовећивањем већа.

Једна од области културе у којој је поистовећивања заступљено је свакако и језик којим се споразумева највише људи у савременом „свету“ - енглески. Поистовећивање са њим се врши тако што се језик „света“ подржава. Тако долазимо до појаве коју је професор Радвановић приметио у својој професији, здравству, али која постоји и у многим другим професијама у Србији, нпр. у праву.

Не бих наводио примере из тих других области, јер се њима нећемо оплеменити нити обогатити наше знање, само ћемо се још више згрозити неукошћу, незнањем, а највише бесмисленим страхом од „света“ наших савремених Фема.

Ипак постоји још једна област савременог живота српског друштва у којој се јасно виде нови облици ове исте појаве: поистовећивање са објектом опчињености услед страха који се развија као последица непознавања објекта који је у питању.

То су европске интеграције.

Пробајте да замените реч „свет“ са речју „Европа“ у мом тексту и видећете да се његов смисао није променио. Сви аргументи остају на истом месту, једино што се променило јесте објекат опчињености.

"Шта ће свет рећи"

Пише: Бранислав Ристивојевић
уторак, 12 фебруар 2013 21:54

Само се једне ствари бојим: шта ће „свет“ рећи на мој текст.

---

[1] Тзв. Штокхолмски синдром. Жртве отмица се везују за своје отмичаре. То је вид подсвесне самозаштите ега отетог. Ако и жртва верује у исте вредности као отмичар онда отмичар више није претња.